

U S N E S E N Í

Zvláštní senát zřízený podle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, složený z předsedy Mgr. Ing. Radovana Havelce a soudců JUDr. Pavla Simona, Mgr. Víta Bičáka, JUDr. Romana Fialy, JUDr. Tomáše Rychlého a Mgr. Jitky Zavřelové rozhodl o návrhu **Mgr. J. F.**, na rozhodnutí kompetenčního sporu mezi ní a **Okresním soudem v Ústí nad Orlicí**, a dalších účastníků řízení o pozůstalosti po J. S., vedeného u Okresního soudu v Ústí nad Orlicí pod sp. zn. 20 D 484/2017, za účasti **1) Ing. M. S.**, zastoupeného JUDr. Ivanou Sittkovou, advokátkou se sídlem v Praze 11, Medkova 913/48, **2) J. B.**, zastoupené JUDr. Ivanou Sittkovou, advokátkou se sídlem v Praze 11, Medkova 913/48, a **3) L. K.**, ve věci příslušnosti vydat rozhodnutí v řízení o žalobě pro zmatečnost a na obnovu řízení,

takto:

Návrh se odmítá.

Odůvodnění:

1. Podáním doručeným dne 4. 10. 2021 zvláštnímu senátu zřízenému podle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů (dále jen „zákon o některých kompetenčních sporech“ nebo „zákon č. 131/2002 Sb.“), Mgr. J. F., notářka (dále též „navrhovatelka“), navrhla tomuto senátu rozhodnout spor o pravomoc podle § 1 odst. 1 téhož zákona, který měl vzniknout mezi ní a **Okresním soudem v Ústí nad Orlicí** ve věci příslušnosti vydat rozhodnutí v řízení o žalobě pro zmatečnost a na obnovu řízení, jež byly podány v řízení o pozůstalosti po J. S., nar. X, zemř. X, posledně bytem v L. U B. X.

2. Z návrhu na zahájení kompetenčního sporu a předloženého spisu vyplynuly následující skutečnosti:

3. Okresní soud v Ústí nad Orlicí usnesením ze dne 30. 3. 2017, čj. 20 D 484/2017 - 3, pověřil Mgr. Martinu Suchodolovou, notářku se sídlem v Letohradě, Václavské náměstí 76, jako soudní komisařku provedením úkonů v řízení o pozůstalosti po J. S., nar. X, zemř. X, posledně bytem v L., U B. X.

4. Usnesení Okresního soudu v Ústí nad Orlicí ze dne 9. 8. 2019, čj. 20 D 484/2017 - 114, o nařízení likvidace pozůstalosti, vydané Mgr. Martinou Suchodolovou, napadli dva z dědiců - Ing. M. S. a J. B. - dne 7. 11. 2019 žalobou pro zmatečnost a dne 22. 6. 2020 žalobou pro zmatečnost a návrhem na obnovu řízení.

5. Okresní soud v Ústí nad Orlicí usnesením ze dne 19. 11. 2020, čj. 20 D 484/2017 - 230, pověřil Mgr. J. F. (navrhovatelku) jako soudní komisařku „provedením úkonů v řízení o pozůstalosti – k rozhodnutí o žalobě na zmatečnost a obnově řízení analogicky dle § 14 odst. 3 o. s. ř.“.

6. S přípisem ze dne 27. 1. 2021 navrhovatelka vrátila spis sp. zn. 20 D 484/2017 soudu bez věcného vyřízení. Navrhovatelka ve svém vyjádření uvedla, že není možné, aby byla v uvedené věci pověřena provedením úkonů v řízení a rozhodla o žalobě pro zmatečnost a žalobě na obnovu řízení, ač je jí známo, že v roce 2017 na gremiální poradě soudců Krajského soudu v Hradci Králové byl vysloven právní názor, že žalobu na obnovu řízení má řešit soudní komisař, nikoliv soud, a Krajský soud v Hradci Králové již takto vícekrát rozhodl. Proti tomuto právnímu názoru se ohradila Notářská komora České republiky dopisem zaslaným Nejvyššímu soudu, záležitost však nebyla ukončena relevantním závěrem. Navrhovatelka je přesvědčena, že notáře lze jako soudního komisaře pověřit provedením soudního řízení jediné tehdy, jedná-li se o řízení o pozůstalosti a jedná-li se o řízení v prvním stupni. Žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost jsou však opravnými prostředky, je tedy předpokládáno vedení předchozího řízení, které je tím řízením v prvním stupni. Následnou žalobou je zahájeno řízení jiné, které nelze označit za běžné řízení v prvním stupni, jestliže je zahájeno k opravnému prostředku. Rovněž se také nerozhoduje o pozůstalosti, ale pouze o povolení obnovy řízení nebo zrušení původního rozhodnutí. Navíc z § 235a o. s. ř. se podává, že „žalobu projedná a rozhodne soud, který o věci rozhodoval v prvním stupni“ a pro něj „platí přiměřeně ustanovení o řízení v prvním stupni“, a rovněž z § 235h o. s. ř. je patrné, že řízení o žalobě pro zmatečnost a na obnovu řízení není tím původním řízením v prvním stupni; je jím teprve až řízení po povolení obnovy nebo pokračování v řízení po zrušení rozhodnutí pro zmatečnost. Úkony v soudním řízení zásadně provádí soud. Soudního komisaře lze pověřit jen těmi úkony, k nimž ho umožňuje pověřit zákon výslovně. Nelze-li řízení o žalobách považovat za řízení v prvním stupni o pozůstalosti, nelze k úkonům v takovém řízení pověřit soudního komisaře podle § 100 odst. 1 z. ř. s. Podle navrhovatelky z uvedeného výkladu vyplývá, že řízení o žalobách je jednoznačně jiným řízením, než původní řízení o pozůstalosti v prvním stupni, a proto k němu nemůže být pověřen soudní komisař. Skutečnost, že platí navrhovatelkou uvedený závěr, lze ilustrovat ještě lépe v tomto konkrétním řízení vedeném pod sp. zn. 20 D 484/2017, neboť řízení o pozůstalosti nebylo rozhodnutím ve věci samé skončeno, bylo rozhodnuto jen o nařízení likvidace pozůstalosti. Provedením řízení v prvním stupni je zde stále pověřen soudní komisař, který byl původně pověřen podle rozvrhu práce, a zároveň je pověřen jiný soudní komisař, který by měl rozhodnout o žalobě. Pověření soudnímu komisaři, který má věc řešit, nebylo soudem zrušeno, neboť pro to není důvod. Pokud by se tedy mělo jednat stále o jedno řízení o pozůstalosti, lze těžko připustit, aby v něm byli pověřeni dva soudní komisaři. Navrhovatelka pak přidává další argumenty, a to že pozůstalostní řízení je svou povahou řízením nesporným, a proto je také upraveno zákonem o zvláštních řízeních soudních. Žaloba je proti tomu návrhem, kterým se zahajuje řízení sporné, což platí

pokračování

i o žalobě na obnovu řízení a žalobě pro zmatečnost. Řízení se řídí jinými principy, zejména není ovládáno zásadou vyhledávací, na rozdíl od samotného pozůstalostního řízení, pro které je právě soudní komisař pověřován. Soudní komisař v řízení o pozůstalosti však zásadně neřeší sporné skutkové záležitosti. Navrhovatelka se proto domnívá, že nebylo úmyslem zákonodárce, aby soudní komisař řešil skutkové spory v řízení o žalobě. Takovou úpravu by bylo třeba označit za nesystémovou.

7. Okresní soud v Ústí nad Orlicí v přípisě ze dne 30. 3. 2021, adresovaném navrhovatelce, setrval ve svém názoru, že o žalobě pro zmatečnost a na obnovu řízení má rozhodnout navrhovatelka, když uvedl, že i podle jí citovaných rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 17 Co 43/2017 a sp. zn. 20 Co 405/2016 je k projednání žaloby na obnovu dědického řízení soudem prvního stupně příslušným ve smyslu § 235a o. s. ř. notář jako soudní komisař. Jedná se o jediná rozhodnutí vyšších soudů, otázka dosud nebyla řešena Nejvyšším soudem, stejně tak nebyla argumentováno ani jinou nezávislou autoritou. Názor profesní komory notářů není pro soud závazný. V uvedených rozhodnutích byla řešena otázka příslušnosti k žalobě na obnovu řízení dle § 235a o. s. ř. se závěrem, že rozhodoval-li soud, byl účastník odňat svému zákonnému soudci. Stejným ustanovením je řešena i příslušnost k rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost pouze s tím rozdílem, že podle § 14 odst. 3 o. s. ř. jsou z projednávání a rozhodnutí žaloby pro zmatečnost vyloučeni také soudci, kteří žalobou napadené rozhodnutí vydali nebo věc projednávali. K rozhodování v dědickém řízení jsou povolány okresní soudy a notáři jako soudy prvního stupně a krajské soudy jako soudy druhého stupně. Zákon v ustanovení § 235a o. s. ř. stanoví, že k řízení o žalobě pro zmatečnost proti prvostupňovému rozhodnutí je příslušný soud prvního stupně, nikoliv soud odvolací. Polemika o charakteru řízení proto není namístě, neboť přestože se jedná o opravný prostředek mimořádný, dikce zákona je zřejmá, žalobu projedná a rozhodne soud, který o věci rozhodoval v prvním stupni. V souladu s tím § 100 z. ř. s. normuje, že úkony soudu prvního stupně v řízení o pozůstalosti provádí jako soudní komisař notář, kterého tím soud pověřil, není-li dále stanoveno jinak. Úkony, které notář nevykonává, jsou stanoveny hned v následujícím odstavci 2, mezi kterými žaloba pro zmatečnost není zmíněna. Jestliže tedy úkony soudu prvního stupně provádí notář a k rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost je příslušný soud, který o věci rozhodl v prvním stupni, je třeba se přiklonit ke shora citovaným rozhodnutím s tím závěrem, že notář je příslušný k projednání žaloby na obnovu řízení i k projednání žaloby pro zmatečnost. Pokud by zákonodárce zamýšlel jinak, jistě by tyto dva druhy mimořádných opravných prostředků výslovně zmínil v § 100 odst. 2 z. ř. s. Tedy úkonem prováděným notářem bude nejenom pravidelné rozhodnutí o dědictví, ale též rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost. Pouze okrajem okresní soud zmínil, že pokud by se přiklonil k závěru, že notář není k projednání příslušný, věc by neprojednával soud krajský jako soud odvolací, ale soud okresní. Pak by v souladu s § 100 odst. 3 z. ř. s. notář byl povinen připravit soudu všechny podklady pro rozhodnutí a učinit návrh na jeho znění. Protože je však příslušným k rozhodnutí notář, tato eventualita odpadá. Vzhledem k tomu, že z projednání žaloby pro zmatečnost je vyloučen notář, který rozhodnutí vydal, byla věc dle příslušného rozvrhu práce přidělena navrhovatelce. S ohledem na uvedené, Krajský soud v Hradci Králové vrátil věc k věcnému vyřízení navrhovatelce.

8. Navrhovatelka poté s přípisem ze dne 13. 5. 2021 opět vrátila spis sp. zn. 20 D 484/2017 Okresnímu soudu v Ústí nad Orlicí bez věcného vyřízení, přičemž odkázala na své předchozí podrobné vyjádření ze dne 27. 1. 2021. K tomu dodala, že podle jejích informací postup, kdy je k řízení o žalobě pověřován soudní komisař, se vůbec nepoužívá v rámci obvodu jiných krajských soudů a není vyloučeno, že je v rámci obvodu Krajského soudu v Hradci Králové nyní uplatňován již jen u Okresního soudu v Ústí nad Orlicí. Požádala proto o ověření, zda Krajský soud v Hradci Králové stále setrvává na svém stanovisku.

9. Z úředního záznamu ze dne 31. 5. 2021 se podává, že JUDr. Vladimír Lanžhotský, Ph.D., předseda Krajského soudu v Hradci Králové, celou záležitost projednal s JUDr. Janem Čiperou, předsedou senátu pověřeným řízením občanskoprávního úseku, a „příslušnými místy“ se závěrem, že v dané věci je nutno držet již judikovaný názor Krajského soudu v Hradci Králové, že k projednání obnovy řízení a zmatečnosti v dědickém řízení je příslušný notář, a proto byl spis opětovně vrácen navrhovatelce.

10. Z úředního záznamu ze dne 23. 9. 2021 vyplývá, že otázka dalšího postupu byla v obecné rovině projednána na prezidiu Notářské komory v Hradci Králové, a to dne 25. 6. 2021 a 21. 9. 2021. Byl učiněn závěr, že než by byl spis opět soudu vrácen, je třeba se pokusit nějakým způsobem získat vyjádření vyšší instance. Nebyl nalezen vhodnější způsob než kompetenční žaloba.

11. Navrhovatelka proto podala zvláštnímu senátu návrh na řešení negativního kompetenčního sporu ze dne 29. 9. 2021, doručený zvláštnímu senátu dne 4. 10. 2021, s tím, aby tato otázka zásadního významu – kdo je příslušný rozhodnout o žalobě pro zmatečnost a na obnovu řízení v rámci řízení o pozůstalosti – byla definitivně vyřešena, aby bylo zřejmé, jaké jsou kompetence soudního komisaře. Uvedla, že podala návrh ve smyslu zákona č. 131/2002 Sb., byť si je vědoma, že takový postup přímo není tímto zákonem upraven, jedná se však o nejbližší zákonnou úpravu, kterou je možno pro tuto situaci použít. Navrhovatelka předložila tutéž argumentaci jako ve svých vyjádřeních ze dne 27. 1. 2021 a 13. 5. 2021, jak jsou uvedena shora. Dodala, že je tedy stále soudem pověřena vydat rozhodnutí o předmětných žalobách, ačkoli pokud by tak učinila, jedná se o nezákonný postup, rozhodnutí by bylo vydáno někým, kdo k tomu nebyl oprávněn, a založila by tím zásadní vadu řízení, pro kterou by další rozhodnutí v řízení mohla být zpochybněna.

12. Zvláštní senát se nejprve zabýval podmínkami, za nichž může věc projednat a rozhodnout o ní.

13. Stranami kompetenčního sporu jsou dle § 1 odst. 1 zákona č. 131/2002 Sb. buď soudy a orgány moci výkonné, územní, zájmové nebo profesní samosprávy, nebo soudy v občanském soudním řízení a soudy ve správním soudnictví.

14. Vznikne-li kladný nebo záporný kompetenční spor o pravomoc nebo věcnou příslušnost k vydání rozhodnutí, rozhodne zvláštní senát o tom, kdo je příslušný vydat rozhodnutí uvedené v návrhu na zahájení řízení (§ 2 odst. 1 zákona č. 131/2022 Sb.). Kladným kompetenčním sporem je podle § 1 odst. 2 zákona č. 131/2002 Sb. spor, v němž

pokračování

si jedna strana osobuje pravomoc vydat rozhodnutí v totožné věci individuálně určených účastníků, o níž bylo druhou stranou vydáno pravomocné rozhodnutí. Záporný kompetenční spor dle téhož ustanovení nastává tehdy, jestliže v totožné věci individuálně určených účastníků strany popírají svou pravomoc vydat rozhodnutí.

15. Podle § 3 odst. 2 citovaného zákona návrh na zahájení řízení o kompetenčním sporu je oprávněna podat některá z jeho stran nebo účastník řízení ve věci, v níž se otázka pravomoci vydat rozhodnutí stala spornou.

16. Navrhovatelka ve svém návrhu na zahájení řízení o kompetenčním sporu usuzuje na existenci záporného kompetenčního sporu. Existence záporného kompetenčního sporu či kladného kompetenčního sporu je esenciální podmínkou pro to, aby zvláštní senát mohl rozhodnout o tom, kdo je příslušný vydat rozhodnutí uvedené v návrhu na zahájení řízení.

17. Protože zvláštní senát rozhoduje o kompetenčním sporu podle skutkového a právního stavu existujícího ke dni, kdy o věci rozhoduje (srov. usnesení zvláštního senátu ze dne 24. 11. 2004, čj. Konf 3/2003-18, publikované pod č. 485/2005 ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu), je podstatné nejen to, zda kompetenční spor vznikl, ale také to, zda trvá ke dni rozhodnutí o něm zvláštním senátem.

18. Podmínka vzniku kompetenčního sporu však v daném případě nebyla splněna ani v době podání návrhu a není splněna ani nyní v době rozhodování zvláštního senátu. Navrhovatelka ve svém návrhu na zahájení řízení o kompetenčním sporu zřejmě usuzuje na existenci kompetenčního sporu mezi ní, jako soudní komisařkou pověřenou rozhodnutím o žalobě pro zmatečnost a o obnově řízení, a Okresním soudem v Ústí nad Orlicí. Takový spor o kompetenci však nespadá pod definici vymezující v § 1 odst. 1 zákona č. 131/2002 Sb. pravomoc zvláštního senátu. Je-li totiž soudní komisařka pověřena ve smyslu § 100 odst. 1 z. ř. s., aby v řízení o pozůstalosti činila úkony soudu prvního stupně, je spor mezi navrhovatelkou a okresním soudem fakticky sporem v rámci jediného civilního soudu. Takový spor o kompetenci není zvláštní senát oprávněn řešit, neboť i on je jako specifické soudní těleso vázán limity výkonu státní moci svěřené mu zákonem (viz článek 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod).

19. V souladu se shora uvedeným je nepochybné, že v souzené věci v době podání návrhu na rozhodnutí kompetenčního sporu ani v době řízení o něm nevznikl kompetenční spor, k jehož řešení by byl povolán zvláštní senát (srov. usnesení zvláštního senátu ze dne 3. 11. 2005, čj. Konf 29/2005-23, ze dne 22. 12. 2016, Konf 34/2015-15, nebo ze dne 22. 2. 2018, Konf 31/2017-12).

20. Zvláštní senát proto pro nesplnění podmínek řízení o kompetenčním sporu návrh odmítl, a to za přiměřeného použití § 46 odst. 1 písm. a) s. ř. s. ve spojení s ustanovením § 4 zákona č. 131/2002 Sb.

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně 18. ledna 2022

Mgr. Ing. Radovan Havelec
předseda zvláštního senátu